

RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 119 (3).**

1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Riigikogu juhatuseteadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta. — 3. Komisjoni täiendawad walimised. — 4. Riigi raudteeteenijate palkade määruse § 8 muutmise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Seadus rahwuswahelise telegraafi konwentsiooniga ühinemise kohta — I lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise konwentsiooni kinnitamise kohta — II lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Arhiwnõukogu põhimäärus — II lugemisel. § 6 komisjoni antud. — 9. Riigiramatukogu põhimäärus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 10. Keskarhiwi põhimäärus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 11. Riigiarhiwi põhimäärus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Eelnõu Eesti wabariigi põhiseaduse §§ 24, 25 ja 34 muutmise ning täiendamise kohta — Riigikogu liigete J. Wanja, E. Kägu ja A. Hansen'i ettepanek — I lugemisel. Tagasi lükatud. — 13. Teadaandmine järgmise koosoleku aja kohta.

Riigikogu koosolek 28. aprillil 1922. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 74 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem**, pärast abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits**.

Walitsuse lauas: haridusminister **H. Bauer**, ja riigisekretäär **K. Terras**.

Koosolek algab kell 5.30 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **A. Kerem**: Awan koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Päewakorra muutmise kohta on kirjalik ettepanek tehtud seda täiendada komisjoni täiendawate walimistega, esimese päewakorrapunktina. Teisi ettepanekuid ei tehta. Selle wastu ei waielda. Loen selle täienduse wastuwõetuks.

2. Teadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta. Enne päewakorra juurde minemist on Riigikogule teada anda, et seaduseelnõu riigilaewadel teenivate merimeeste palkade muutmise kohta on antud rahaasjanduse komisjoni.

Riigikogu läheb esimese päewakorrapunkti juurde.

3. Komisjoni täiendawad walimised. Riigikogu juhatuseteadaanne tulnud, et Riigikogu liige **Jõeäär** lahkub rahaasjanduse komisjonist. Riigikogu sotsiaaldemokraatiline rühm paneb ette tema asemele

rki. Neps'i walida. Kas tehakse weel teistsuguseid ettepanekuid? Teisi ettepanekuid ei tehta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on rkl. Neps nähtawa enamusega walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Riigi raudteeteenijate palkade määruse § 8 muutmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma**: Kui see Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal maksmapandud

seadus Riigikogu poolt kinnitati, siis juba juhiti rahaasjanduse komisjoni poolt tähelpanu selle peale, et selle seadusega on uuesti maksma pandud kord, mis Asutawa Kogu ajal ära muudeti, mille põhjal wõidi maksta eelarwe ülejääkidest lisatasu raudteelastele. Juba tol korral oli rahaasjanduse komisjonis kawatsus Riigikogule ette panna seda paragrahwi ära muuta, kuid, et § 12-a põhjal wäljaantud seaduse kinnitamisel ei olnud kodukorra järele wõimalik üksikut paragrahwi wälja jätta, siis jäi ainumas tee üle tähendatud paragrahwi kaotamist eriseadusega teha. Selle paragrahwi kaotamise küsimust on rahaasjanduse komisjonis mitmel korral arutatud, on mitmesuguseid parandusi selle paragrahwi juurde katsutud teha ja nõu peetud, kuidas eripreemiate andmist raudteel teostada. Lõppude lõpuks jõuti rahaasjanduse komisjonis otsusele, et selle paragrahwi põhimõttel ei ole wõimalik preemiaid maksta ja tuleb Riigikogule ette panna seda § 8-dat niisugusel kujul, nagu ta seal seaduses on, wälja jätta. Neid kaalumisi ette tuues, teen

rahaasjanduse komisjoni nimel Riigikogule ettepaneku tähendatud § 8-da äramuutmise seadust I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Kerem**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on see ettepanek nähtawa enamusega vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Seadus rahwuwahelise telegraafi konventsiooniga ühinemise kohta — I lugemisel.

Wälisasjade komisjoni aruandja **A. Birk**: Lugupeetud rahwasaadikud! See seaduseelnõu tahab õiguslisele alusele seada seda, mis praegu tõsiasiiselt wõi faktiliselt juba sünnib, nimelt meie läbikäimise wälisilmaga telegraafi teel. Telegraafilise läbikäimise kohta on juba 1875 aastal rahwuwaheline konventsioon vastu wõetud ja teda hiljem täiendatud. Nüüd on wõimalus meil iseseiswa riigina selle konventsiooni juurde astuda ja sellega ka juriidiliselt rahwuwahelisesse telegraafi ühendusse. Need põhjendused, mis omal ajal Wabariigi Walitsuse poolt ette pandi ühes selle seaduseelnõuga, on wälisasjade komisjonis vastu wõetud ja sellepärast jääb ainult üle ette panna seda seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

(Rkl. A. Birk'i kõne ajal hakkab juhatama abiesimees **K. Wirma**.)

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoowijaid ei ole. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega seadus I lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kukk** (loeb): Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus. Juhataja **K. Wirma**: Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on pealkiri nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 1. Rahaministri poolt kindlaksmääratud tähtajal ja „Riigi Teatajas“ awaldatud tähtpäewadel lõpetawad renteid oma tegewuse ja nende ülesanded ja funktsioonid pannakse Eesti panga peale.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 1 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 2. Eelmise paragrahwi põhjal määratud tähtpäewadel wõtab Eesti pank üle riigi renteid kõige nende asjaajamisega, kassadega, alalhoitawate wäärtustega, nõudmistega ja kohustustega. Niisama läheb üle Eesti pangale renteide liikuw warandus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 2 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 3. Renteide tegewuse lõpetamisega tulewad kõik riigi päralt olewad summad mahutada Eesti panka, riigikassa arwele. Niisama tulewad kõik riigi jookswad tulud maksudest ja muudest allikatest koondata Eesti panka, riigikassa arwele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 4. Eesti panka tulewad üle wiia ka kõik deposiidid ja jookswad arwed, mis senni renteides seisid üksikute riigiasutuste ja riigiametnikkude nimel ja wastawatel asutustel ja ametnikkudel jääb õigus neid deposiitid ja jookswaid arweid Eesti pangas samadel tingimistel käsutada, mis senni renteides hoitawate deposiitide ja arwete kohta makswad olid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 5. Eesti pank on kohustatud tema peale antud rahanõudeid ilma iseäralise tasuta rahuldama, sellel määral, kui palju tema juures riigikassa arwel ja üksikute riigiasutuste arwel summasid seismas, selle peale waatamata, missuguse erinimetuse all need summad pangaraamatutes ka ei seis.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 6. Arwete hulk ja nimetused, mille all Eesti pank kohustatud on riigikassa arwele tulewaid summasid arwestama, kirjutatakse ette Eesti pangale rahaministrieri poolt riigikontrolööri teadmisel, wastawate seaduste ja korralduste alusel. Panga aruannetes ja igakuulistes arweteseisudes, mis pank oma põhikirja järele awaldama on kohustatud, näidatakse riigikassa arwel olewad summad eriarwena.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 7. Riigikassa arwel seiswate summade eest Eesti pank protsenta ei maksa. Summade eest, mis üksikute riigiasutuste ja ametnikkude jookswal arwel Eesti pangas hoitakse, maksab pank sedasama protsenti, mis ta eraisikutele ja asutustele samalaadiliste summade eest maksab.

Neid protsenta on pank kohustatud ilma iseäralise orderita riigikassa arwele kandma samadel tähtaegadel ja korras, mis on makswad panga eraklientide kohta.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 7 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 8. Renteide üleandmise tähtpäewast algades peab Eesti pank ja tema osakonnad eelmises paragrahwis tähendatud arwetele riigikassa peawalitsuse ja teiste riigiasutuste ülesandel riigimaksusid ja muid riigi sissetuleku summasid wastu wõtma ning § 5 kohaselt raha wälja maksuma, s. o. riigikassa operatsioone toimetama järgmistel alustel:

a) Kõik riigikassa peawalitsuse ja riigiasutuste arwetele Eesti panka makstud summad tunnistatakse riigikassasse wastu wõetuks ja riigi nõudmised, mille põhjal sissemaksud tehtud, wastawalt kustunuks.

b) Tõendawad dokumendid ja aruanded operatsioonidest riigikassa arwel saadetakse riigikontrolöörile, kas otsekohe, ehk riigikassa peawalitsuse läbi, wastawate seaduste ja määruste piirides.

Täiendawalt on walitsuse poolt ette pandud selle paragrahwi juurde:

„c) Kõik Eesti panga poolt wäljaantawad dokumendid riigikassa operatsioonide alal on tempelmaksust wabastatud.“

Komisjonis see arutamisel ei olnud ja sellepärast ei saa ma komisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda. Isiklikult olen mina selle täienduse poolt.

Juhataja **K. Wirma**: Et aruandja komisjoni nimel selle täiendusega ei ole ühinenud, sellepärast panen mina tema eriti hääletamisele. Isiklikult on aruandja selle täiendusega ühinenud. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on see täiendus nähtawa enamusega wastu wõetud. Nüüd ma panen § 8 ühes wastu wõetud täiendusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 8 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 9. Kõik nõudmised ja kohustused, mis tekkinud renteide senniste panga operatsioonide alusel, lähewad üleandmise tähtpäewast arwates Eesti panga peale üle, kes neid pangaoperatsioonide oma arwel toimetama ja kolmandate isikute ees wastutust kandma hakkab.

Märkus: Rentei panga operatsioonide hulka loetakse ka riigiette wõtete jookswad arwed.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 9 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 10. Üksikasjalisi juhatusi selle seaduse täitmiseks annab riigikassa peawalitsusele ja Eesti pangale rahaminister.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 10 ja ühes sellega terwe see seadus II-sel lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise konventsiooni kinnitamise kohta — II lugemisel.

Wälisasjade komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise konventsiooni kinnitamise kohta.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on pealkiri nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Konwentsioon Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise kohta, tehtud Genfis oktoobrikuu 20. päewal 1921 aastal ühesainsas eksemplaaris, mis deponeeritud rahwasteliidu alalise sekretariaadi arhiwis, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konwentsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 1 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 ja ühes sellega terwe see seadus II-sel lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Arhiwnõukogu Hariduskomisjoni aruandja **J. Westholm** (loeb): Arhiwnõukogu põhimäärus — II lugemisel.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on pealkiri nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 1. Igasuguste küsimuste lahendamiseks, mis on ühenduses arhiwide korraldamisega, arhiwalide üleandmisega riigikesk-asutustest riigiarhiwi ja riigiarhiwist keskarhiwi, arhiwalide kogumisega ning arhiwalide häwitamisega, asutatakse riigikantselai juurde arhiwnõukogu.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 1 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 2. Arhiwnõukogu liigeteks on: riigi-

ja keskarhiwi juhatajad, üks esitaja haridusministeeriumi poolt, üks siseministeeriumi, üks wäljeministeeriumi ja üks Tartu ülikooli poolt ning omawalitsuse asutuste arhiwide esitaja, kelle waliwad kolmeks aastaks nende arhiwide juhatajad.

Märkus: Tarbekorral wõib arhiwnõukogu ka wäljaspoolt asjatundjaid oma koosolekutest osa wõtma kutsuda.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 2 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 3. Arhiwnõukogu esimehe ja tema asetäitja nimetab Wabariigi Walitsus arhiwnõukogu liigete hulgast riigisekretääri ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 3 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 4. Arhiwnõukogu kutsub kokku esimees oma algatusel ehk riigisekretääri ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 4 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 5. Arhiwnõukogu on otsuswõimuline kui kolm liiget koos, nende hulgas esimees ehk tema asetäitja. Otsustatakse liht häälteenamusega.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 5 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 6. Arhiwnõukogu otsused esitatakse arhiwnõukogu esimehe poolt riigisekretäärile, kes neid kinnitab ja täide saadab wõi wastawatele asutustele kinnitamiseks ja täidesaatmiseks edasi annab.

Märkus: Arwamisawaldamised ja seisukohawõtmised ning otsused, mille täidesaatmiseks erimäärustes ja seadustes teistsugune kord ette nähtud, saadetakse arhiwnõukogu esimehe poolt riigisekretäärile teadmiseks.

M. Neps (sd.): Selles paragrahwis räägitakse, et arhiwnõukogu otsused esitatakse arhiwnõukogu esimehe poolt

riigisekretäärile, kes neid kinnitab ja täide saadab wõi wastawatele asutustele kinnitamiseks ja täidesaatmiseks edasi annab. Siin ei ole küllalt selgelt riigisekretääri seisukoht otsuste kinnitamisest, täidesaatmisest wõi edasiandmistest ära tähendatud. Siin võib segadusi tekkida. Nii võib ühed asjad riigisekretäär ise ära kinnitada, teised aga saadab tema kinnitamiseks ministeeriumile. Siin peaks wahelokord selgemini ära tähendatud olema.

Riigisekretäär võib öelda, et otsuse kinnitamine temale ei allu ja annab otsuse, ütleme mõnele ministrile kinnitamiseks. Minister võib küsida, mispärast tema seda otsust peab kinnitama ja nii võib küsimus lahtiseks jääda.

E. Martinson (sd.): § 6. järele kinnitab riigisekretäär arhiivnõukogu otsused. Seletuskirjas on tähendatud, et arhiivnõukogu on nõuandew asutus, mitte aga otsustaw. Tema liigeteks on haridusministeeriumi, välisministeeriumi, ülikooli ja isegi omawalitsuse esitaja. Minu arwates tuleb nõuandwa asutuse otsuseid wõtta kui nõuandmisi, mis kinnitamist ei tarwita. Otsuseid võib asutus, kellele nõuandew arhiivnõukogu neid annab, täita wõi mitte täita. Et wahekorrad mitte küllalt selged ei ole, siis teen ettepaneku anda § 6 üldisesse komisjoni uuesti redigeerimiseks ja järele kaalumiseks.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Westholm: Kui rkl. härra Martinsoni ettepanek wastu wõetakse, siis selgub sellest ühtlasi ka wastus rkl. härra Nepsi küsimise peale. Ma arwan aga, et Riigikogu seaduse kiiremini wastuwõtmiseks wõiks teisel lugemisel § 6 wastu wõtta ja ühtlasi üldise komisjonile ülesandeks teha § 6 läbi waadata ja kui tarwis III lugemisel wastawa parandusega esineda, mis redaktsioonilise parandusena hääletamisele tuleks. Muidugi aga arwan ma, et paragrahwis ettetoodud kinnitamise korra kohta käiw märkus täieliku seletuse annab kimitusest. Kui on üksikud asjaolud olemas, mille kinnituseks teistsugune kord on ette nähtud, kui selles seaduses, siis käib arhiivnõukogu otsuste kinnitamine selle korra alla, ei ole aga seda ette nähtud, siis kinnitab otsused riigisekretäär. Hariduskomisjoni ja rahaasjanduse komisjoni üldise otsuse põhjal wõin

toetada § 6 ainult sel kujul, nagu ta komisjoni poolt on ette pandud.

Juhataja K. Wirma: Aruandja toetab § 6 wastuwõtmist ette pandud kujul. Rkl. Martinsoni poolt on ette pandud seda paragrahwit üldisesse komisjoni anda. Panen rkl. Martinsoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on otsustatud nähtawa enamusega § 6 üldisesse komisjoni anda.

Aruandja J. Westholm (loeb): § 7. Arhiivnõukogu lähema asjaajamiskorra määrab kindlaks kodukord, mille kinnitab Wabariigi Walitsus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Sellega on § 7 nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on see seadus paragrahwide wiisi läbi arutatud ja hääletatud. Kuna aga § 6 on komisjoni antud, siis jääb selle seaduse II lugemine pooleli.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Riigiraamatukogu põhimäärus Hariduskomisjoni aruandja **J. Westholm** (loeb): Riigiraamatukogu põhimäärus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Westholm (loeb): § 1. Riigiraamatukogu asub riigikantselei juures ja allub riigisekretäärile.

Juhataja K. Wirma: Panen § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Westholm (loeb): § 2. Riigiraamatukogu on kõigi riigikesk-asutuste ühine raamatukogu, milles koondatud kirjandus, mis riigiasutustele nende jookswa töö juures tarwilik wõiks olla.

Märkus: Riigiraamatukogu tarwitamise kord määratakse kindlaks kodukorras.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Kana: Rahaasjanduse komisjon waatas selle paragrahwit läbi ja leidis, et märkus siin on üleaarne, sest § 13. on kõik juba ära öeldud. Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette märkust wälja jätta.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: Hariduskomisjon ühineb rahaasjanduse komisjoni poolt tehtud ettepanekuga.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja on parandusega ühinenud. Keegi lahus hääletamist ei nõua. Panen sellepärast § 2 ilma märkuseta hääletamisele. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 3. Riigiraamatukogu juures on lugemisetuba, mis raamatukogu tarwitajatele tarwitada.

Märkus: Lugemisetoa lähem korraldus määratakse kindlaks riigiraamatukogu kokukorras.

Hariduskomisjoni nimel panen ette märkust selle paragrahwi juurest ära jätta.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja on ette pannud märkust wälja jätta. Keegi märkuse lahus hääletamist ei nõua, sellepärast panen § 3 ilma märkuseta hääletamisele. (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 4. Riigiraamatukogu walitsejaks ja korraldajaks on riigiraamatukogu juhataja, kelle määrab ametisse ja wabastab ametist Wabariigi Walitsus riigisekretääri ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 4 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 4 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 5. Riigiraamatukogu koosseisus kindlaksmääratud kohtadele määrab ametnikka ametisse ja wabastab neid ametist riigisekretäär riigiraamatukogu juhataja ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 6. Riigiraamatukogu juhataja ülesanded on: 1) raamatukogu walitsemine ja korrahoidmine; 2) andmete kogumine nii Eesti riigi piirides kui ka wäljaspool ilmunud ja müügil olewate raamatute kohta, ning riigiasutuste tarwiduste selgitamine nende raamatute suhtes, ja 3) raamatute muretsemine.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 7. Riigiraamatukogu täendamise küsimuste arutamiseks ja otsustamiseks kutatakse kokku tarwiduse järele riigiraamatukogu juhataja poolt iseäraline nõukogu. Nõukogu esimeheks on riigiraamatukogu juhataja ja liigeteks — üks esitaja Riigikogu juhatusel poolt, üks esitaja rahaministeeriumi, üks haridusministeeriumi ja üks siseministeeriumi poolt. Sõnaõigusega wõtawad nõukogu koosolekute osa riigikontrolli ja teiste ministeeriumide esitajad iga asutuse poolt üks.

M. Neps (sd.): Riigiraamatukogu kõige suurem tarwitaja on Riigikogu. Riigiraamatukogusse peaks wõimalust mööda palju juriidilist kirjandust soetama. Mina arwan, et see otstarbekohasem oleks, kui siseministeeriumi esitaja asemel kohtuministeeriumi esitaja määratakse, kes rohkem huwi tunneb sarnase kirjanduse muretsemiseks. Loomulikult on kohtuministeerium sellest huwitatud ja tal on otsekohene tarwidus teada, mis sugust kirjandust raamatukogusse muretsetakse. Arwan, et iga ministeeriumi esitaja oma soovisid riigiraamatukogu nõukogus läbi wiia katsub. Kohtuministeeriumist esitajat määrates, annaksime wõimaluse temale oma soovide täidewiimiseks.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: See küsimus oli juba hariduskomisjonis arutamisel, kus otsustati, et neist ametlikudest esitajatest küllalt jätkub. Kui teised ministeeriumid iseäralikku huwi raamatukogu vastu tunnawad, siis jääb neile õigus sinna sõnaõigusega esitajat saada.

Juhataja **K. Wirma**: Panen hääletamisele rkl. Neps'i ettepaneku siseministeeriumi asemele panna kohtuministeeriumi esitaja. (Hääletatakse.) Enamus on vastu, sellega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 7 aruandja poolt ettelõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 7 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 8. Nõukogu on otsuswõimeline, kui esimees ja kaks liiget koos. Otsustatakse liht häälteenamusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 8 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 9. Nõukogu otsused kinnitab riigisekretäär.

M. Neps (sd.): Selles paragrahwis on õige lühidalt öeldud, et nõukogu otsused kinnitab riigisekretäär. Sellest peaks järeldama, et riigisekretääril õigus on nõukogu otsuseid mitte kinnitada ja seda kirjandust mitte muretseda, mida nõukogu tarwilikuks on pidanud. Nõukogu koosseisu lähemalt waadates leiame seal Riigikogu juhatus ja ministeeriumide esitajaid, kes minu arwates raamatute tellimise küsimust tõsiselt wõtawad. Kui § 9 riigisekretäärile, see tähendab ühe isiku kätte, wõimaluse annab nõukogu otsuseid mitte kinnitada, siis kaotab nõukogu oma tähtsuse. Arusaadaw, et sarnane seisukord mitte otstarbekohane ei ole.

Riigisekretäär **K. Terras**: See on täiesti loomulik, et otsused, mis nõukogu poolt tehtud, ühe inimese kinnitada tulewad. Riigisekretäär on wastutaw nende summade eest, mis riigiraamatukogule riigi eelarwe järele on antud.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: Härra Terras andis juba wastuse ja mul ei ole sinna midagi juurde lisada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 9 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 10. Erakorralistel juhtumistel on raamatukogu juhataja õigustatud riigisekretääri nõusolekul ilma nõukogu otsuse ära ootamata raamatuid riigiraamatukogule omandama, kuid kogusummas iga aasta kohta mitte üle $\frac{1}{5}$ riigiraamatukogu aastaeclarwes raamatute muretsemiseks ettenähtud summast.

E. Martinson (sd.): Ma teen ettepaneku seda paragrahwi wälja jätta. Selle paragrahwi sissewõtmiseks toodi ette, et igakord raske olla nõukogu kätte saada, aga tähele pannes, et nõukogu liikmed koos seisawad ministeeriumide esitajatest ja et nõukogu otsusewõimuline, kui esimees ja peale tema weel kaks liiget koos on, ei wõiks see takistuseks

olla. Ministeeriumide esitajaid wõib kergeti paari tunni jooksul kokku saada. Ei ole ka ette näha nii suurerutulist raamatute muretsemist. Kui 3—4 ehk isegi 10 raamatut tarwis rutem muretseda, siis ei ole nende wäärtus nii suur, et keegi nende eest wastutada ei wõiks.

Riigisekretäär **K. Terras**: Kahjuks ei saa mina rkl. härra Martinson'i ettepanekuga ühineda. Tegelik elu on näidanud, et sarnaseid erakorralisi juhtumisi siiski on. Sellepärast ei ole ka ette nähtud, et sarnasel korral raamatute muretsemine tingimata raamatukogu nõukogu otsustada oleks. Sarnased nähtused ei ole muidugi mitte alalised, kuid et nad siiski olemas on, peab wõimalus raamatukogu põhikirjas ette nähtud olema, kuidas juhtumistest üle saada. Sellepärast paluksin mina, et § 10 seadusse alles jääks.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: Komisjonis oli see küsimus kaalumisel ja seal toodi ka neid motiive ette, mis rkl. härra Martinson siin ette kandis. Komisjon häälteenamusega asus aga sellele seisukohale, mis § 10-das on wäljendatud. Komisjoni nimel ei saa mina sellepärast rkl. Martinson'i ettepanekuga ühineda.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. Rkl. Martinson'i ettepanek ei ole iseseisew ettepanek, sellest teewad Riigikogu liikmed ise tarwilisi järeldusi. (Hääletatakse.) § 10 on saanud 25 häält poolt, 13 vastu. Sellega on § 10 vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 11. Riigiraamatukogu wõib otsekoheesse läbikäimisse astuda kõigi riigi- ja omawalitsuse asutustega ja eraisikutega; Riigikogu juhatusoga, ministritega ja wabariigi wälisesitustega aga ainult riigisekretääri kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 11 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 12. Riigiraamatukogul on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 12 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 13. Riigiraamatukogu ja selle juures olewa lugemisetoa lähema korralduse määrab kindlaks kodukord, mille kinnitab Wabariigi Walitsus.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 13 nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Keskarhiivi Hariduskomisjoni aruandja
põhimäärus — **J. Westholm** (loeb):
II lugemisel. Keskarhiivi põhimäärus.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on pealkiri nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 1. Keskarhiivi ülesanne on wastu wõtta riigiarhiiwilt, korraldada ja alal hoida kõik Eesti wabariigi päralt olewad aktid ja dokumendid, millel ajalooline tähtsus ja mis riigiarhiiwis wiisteistkümmend (15) aastat alal hoitud (w. riigiarhiivi põhikiri).

Märkus. Tarbekorral, arhiiw nõukogu nõusolekul, wõib üksikute dokumentide ja aktide edasiandmise tähtaega pikendada ka üle wiieteistkümmne (15) aasta.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 1 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 2. Keskarhiiw allub administratiivses korras otsekohe haridusministeeriumile. Keskarhiivi asukohaks on Tartu.

J. Hünerson (põl.): Selles paragrahwis on öeldud, et „keskarhiiw allub administratiivses korras otsekohe haridusministeeriumile“. Selle juures jääks täiesti lahendamata, kellele tema muidu allub. Et selles asjas kahtlust ei tekiks, teen mina ettepaneku sõnad „administratiivses korras“ wälja jätta, nii et paragrahwi esimene lause oleks siis järgmine: „keskarhiiw allub otsekohe haridusministeeriumile“.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: Olugi, et hariduskomisjonis see küsimus sel kujul arutusel ei olnud, siiski, siimas pidades, et § 2 mõte paranduse wastu ei räägi, ühinen ma rkl. Hünerson'i poolt tehtud parandusega.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja on parandusega ühinenud. Lahus hääletamist ei nõuta. Panen § 2 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 2 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 3. Keskarhiivi wõidakse omanduseks ehk hoiale wastu wõtta ajalooliselt wäärtuslikka dokumenta ja akte ka kogukondlikkude, kiriklikkude ja teiste asutuste, samuti eraseltside, — liitude, ühingute ja isikute käest. Wastuwõtmise kohta kirjutatakse sellekohasesse arhiivi raamatusse akt, millest soowikorral dokumendi üleandja ärakirja saab.

Märkus. Kokkuleppel arhiiw nõukogu ja haridusministeeriumi korraldusel wõib arhiiw omandada dokumenta ja akte ka ostu ja ärakirjade wastu wahetamise teel.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 3 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 4. Keskarhiivi walitsejaks on keskarhiivi juhataja. Tema käsutada on tarwilik arw ametnikka ja teenijaid.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 4 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 5. Keskarhiivi juhataja määratakse ametisse Wabariigi Walitsuse poolt haridusministeeriumi ettepanekul arhiiw nõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 5 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 6. Keskarhiivi juhatajalt nõutakse peale wähemalt üheaastalise teenistusaja arhiiwides, samu eeltingimisi, mis professoreile tarwilikud, ja häid teadmisi Eesti ja naabermaade ajaloos.

Märkus. Kui nõutele wastawat kandidaati ei leidu, on haridusministril õigus määrata keskarhiivi juhataja kohustetäitjaks teist kõlbulikku isikut, arhiivnõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 6 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 7. Keskarhiivi juhataja ülesandeks on:

a) Keskarhiivi esitamine, juhtimine ja korraldamine ning walwamine arhiwaalide rikkumatuse ja alalhoiu järele;

b) ametialaline läbikäimine haridusministeeriumiga ja teiste riiklikkude kui ka craasutustega;

d) hoolitsemine, et dokumendid ja aktid, mille sisu saladuses tuleb hoida, mitte kättesaadawal ei oleks ega nende sisu awalikkuse ette ei kantaks.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 7 nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 8. Arhiwaalide tarwitamine keskarhiivi ruumis teostatakse tingimistel, mis kindlaks määratakse keskarhiivi kodukorras. Wälja anda arhiwaalisid tarwitamiseks wäljaspool keskarhiivi ruumisid wõib ainult selleks õigustatud ametiasutuste nõudmisel ja wastutusel kwiitungi wastu ja mitte kauemaks kui neljaks kuuks.

Tarbekorral ja wäljaantud arhiwaalide ettenäitamisel wõib keskarhiivi juhataja neljakuulist tähtaega pikendada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 9. Keskarhiivi teenistuses olewatel isikutel on keelatud iseenesele wõi teistele koguda dokumenta, autograafe ja pitsatid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 10. Keskarhiivil on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 11. Keskarhiivi sisemine korraldus määratakse kindlaks keskarhiivi kodukorras.

Kodukorra seab kokku keskarhiivi juhataja ja arhiivnõukogu heakskiitmisel kinnitab selle haridusminister.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Riigiarhiivi Hariduskomisjoni aruandja
põhimäärus — **J. Westholm** (loeb):
II lugemisel. Riigiarhiivi põhimäärus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 1. Riigiarhiiv asub riigikantselei juures ja allub riigisekretäärile.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 2. Riigiarhiivi ülesanded on:

1) juhtida ametiasutuste registratuuri ja jookswate arhiiwide korraldamist;

2) koguda arhiwaale, mis riigiasutustes wiis aastat on seisnud, korraldada neid ja alal hoida ja

3) üle anda ajaloolisele keskarhiiwile arhiwaalid, mis wiisteistkümmend aastat alal hoitud.

Märkus 1. Üldised määrused riigiasutuste registratuuri ja arhiiwikorralduste kohta kinnitab Wabariigi Walitsus.

Märkus 2. Arhiwaalide üleandmise tähtaega pikendada: a) riigi keskasutustest riigiarhiivi wastawa ministri määramisel ja b) riigiarhiiwist keskarhiivi arhiivnõukogu nõusolekul.

Riigisekretäär **K. Terras**: Märkus teises on ümberkirjutamisel nähtawasti wiga tehtud, nimelt peab olema: „Arhiwaalide üleandmise tähtaega pikendada wõib“, kuna siin sõna „wõib“ wälja on jäetud.

Aruandja **J. Westholm**: Ühinen selle ettepanekuga.

Juhataja **K. Wirma**: Ma panen § 2 ühes tehtud redaktsioonilise parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 2 on ühes parandusega nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 3. Riigiarhiivi walitsejaks ja korraldajaks on riigiarhiivi juhataja, kelle määrab ametisse Wabariigi Walitsus riigisekretääri ettepanekul, arhiivnõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 4. Riigiarhiivi koosseisus kindlaksmääratud kohtadele määrab ametnikka ametisse ja wabastab neid ametist riigisekretäär riigiarhiivi juhataja ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 5. Riigiarhiivi juhataja ülesanded on:

1) walwata selle järele, et registratuuride ja jookswate arhiiwide korraldamiseks awaldatud määrused ametiasutuste poolt täipestalt täitmist leiaksid;

2) korraldada arhiwaalide wastuwõtmist ametiasutustelt, nende kordaseadmist ning alalhoidmist;

3) korraldada arhiwaalide üleandmist keskarhiiwile ja

4) korraldada ja iseäralise walwe all hoida aktid ja dokumendid, mis arhiivnõukogu poolt tähtsuse poolest esimesse järku arwatud.

Märkus. Registratuuride ja jookswate arhiiwide korraldamise alal on riigiarhiivi juhatajal õigus soowiawaldustega ja ettepanekutega kõigi riigiasutuste poole pöörata.

M. Neps (sd.): Ma pean tähendama, et komisjon siin ei tea mispärast tarwilikuks on pidanud kahte nimetust tarwitada, nimelt ühes kohas „riigiasutus“, teises kohas „ametiasutus“. Kui nüüd seda arwesse wõtta, et omawalitsuse asutused ka ametiasutused on, näituseks linnawalitsus, siis peaks arwama § 5 punkt 1. järele, et riigiarhiivi juhatajal õigus on ka nende ametiasutuste arhiiwisid rewideerida. Sellesama paragrahwi

märkuses räägitakse jälle, et temal on õigus kõigi riigiasutuste poole pöörata soowiawaldustega, tähendab, omawalitsuse asutused tema wõimkonda ei kuulu. Peale selle — kas need soowiawaldused peawad täitmist leidma, wõi on see ainult üks nõuanne? Tekib seisukord, et ühest küljest annab ta juhtnõore ja neid juhtnõore on riigiasutused seaduse järele kohustatud täitma, omawalitsused aga mitte, kuna rewideerimise õigus nende kohta riigiarhiivi juhatajal on. Läheb ta neid rewideerima, siis nõuab ta muidugi üldiste juhtnõorida täitmist. Ma leian, et selle paragrahwi sarnasel kujul redigeerimine wõib väga palju arusaamatusi tekitada ja sellepärast oleks soowitaw, et komisjoni aruandja selle kohta lähemat seletust annaks, mis vähemast seadusandlike motiividena wõiks pärast arwesse wõetud saada.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: § 2. on öeldud: „Riigiarhiivi ülesanded on: juhtida ametiasutuse registratuuride ja jookswate arhiiwide korraldamist“, ja teiseks, tema ülesandeks on koguda arhiwaale, mis riigiasutustes on wiis aastat seisnud. Muidugi ei saa riigiarhiivi põhimääruste alusel alati nõuda, et mitteriiklised ametiasutused arhiwaalid wälja annaks, küll aga wõib nõuda, et ettekirjutatud määrused täipestalt täitmist leiaks ka mitteriiklistes ametiasutustes.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on 1 hääl. § 5 on vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 6. Arhiwaalide wäljaandmine ametiasutustele ajutiseks tarwitamiseks kuni nelja kuuni sünnib riigiarhiivi juhataja korraldusel.

Tarwitamise tähtaja pikendamine on lubatud tingimisel, et ametiasutus tarwitamiseks wõetud arhiwaalid ette näitab, Selle kohta seatakse riigiarhiivi ja ametiasutuste esitaja poolt eriakt kokku. Riigiarhiivi juhataja on kohustatud selle järele walwama, et ajutiseks tarwitamiseks wõetud arhiwaalid samas seisukorras ametiasutuste poolt tagasi antakse, nagu need riigiarhiiwist wälja antud.

Märkus: Lähemad korraldused arhiwaalide tarwitamise kohta määratakse kindlaks riigiarhiivi kodukorras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 7. Eraisikutele annab luba riigiarhiisw töötamiseks riigisekretäär.

M. Neps (sd.): Mina arwan, et nii wäga keeruliseks ei peaks seda asjaajamist mitte aetama, et nüüd wäikeseks arhiwaali tarwitamiseks peab igakord riigisekretäärilt luba saama, ja et seda mitte ei wõi teha riigiarhiiswi juhataja. Arwan, et kui riigiarhiiswi juhataja ametisse pannakse, et siis peab tema vastu ka usaldus olema, ja kui selle inimese vastu ka usaldust ei ole, siis ei saa teie ju ka mitte kontroleerida, et tema wälja ei annaks dokumenta, mida mitte wälja anda ei tohiks. Sellepärast panen ette, sõna „riigisekretäär“ asemele wõtta „riigiarhiiswi juhataja“.

Juhataja **K. Wirma**: Palun ettepaneku kirjalikult teha.

Riigisekretäär **K. Terras**: Ma pean tähendama, et riigiarhiisw ei ole mitte sarnane asutus, kus igaühel võimalus oleks riigi paberid läbi waadata ja materjaaliks tarwitada. Riigiarhiiswi tarwitamiseks peab teatud kord olema, mis nii lihtne ei tohi olla, nagu rkl. Neps seda soowitab. See paragrahw ei ole mitte selleks redigeeritud, et usaldust wast ei oleks riigiarhiiswi juhataja vastu, waid see on selleks, et kuna riigisekretäärile see asutus allub ja kuna tema selle asutuse tegewuse eest wastutaw on, et siis peab just temal otsustaw sõna selle kohta ütelda olema, kes selles riigiarhiiswis tegutseda wõiwad. Sellepärast arwan, et rkl. Neps'i poolt tehtud muudatus mingil tingimisel wastuwõetaw ei ole.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Westholm**: § 7-da mõtte pearaskus seisab sõnas „töötamiseks“. Härra Neps arwas, et igal juhtumisel, kui keegi läheb riigiarhiiswi ja soowib sealte ühte ehk teist paberit saada, et siis tema tingimata peab selleks luba saama riigisekretäärilt. Paragrahw mõte seisab selles, et kui keegi läheb riigiarhiiswi tööd tegema, arhiwaale põhjalikult läbi waatama ja uurima, et siis peab temal selleks riigisekretääri luba olema.

Arwan, et tegelikult see lubanõutamine mingisuguseid raskusi ei tee, sest arwatawasti ei saa riigiarhiiswis kuigi palju töötajaid olema. Sellepärast wõin ma § 7 poolt ainult sel kujul olla, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud.

Juhataja **K. Wirma**: Kuna rkl. Neps kirjalikku ettepanekut ei ole teinud, panen ma § 7 sel kujul, nagu tema aruandja poolt ette on kantud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 7 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 8. Riigiarhiiswi teenistuses olewatel isikutel on keelatud enesele wõi teistele koguda dokumenta, autograafe ja pitsatid.

Juhataja **K. Wirma**: Ma panen § 8 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on § 8 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 9. Riigiarhiisw wõib otsekohesesse läbikäimisesse astuda kõigi riigi- ja omawalitsuse asutustega ja eraisikutega; Riigikogu juhatusel, ministritega ja wabariigi wälisesitustega aga ainult riigisekretääri kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 9 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 10. Riigiarhiiswil on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on § 10 nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Westholm** (loeb): § 11. Riigiarhiiswi sisemine korraldus määratakse kindlaks riigiarhiiswi kodukorras.

Kodukorra seab kokku riigiarhiiswi juhataja ja arhiiswõukogu heakskiitmisel kinnitab selle Wabariigi Walitsus.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 11 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega vastu wõetud. Sellega on seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

12. Seadus Eesti wabariigi põhiseaduse §§ 24, 25 ja 34 muutmise ning täiendamise kohta. — Riigikogu liigete J. Wanja, E. Kägu ja A. Hansen'i ettepanek.

J. Wanja (kom.): Teen ettepaneku seda seadust kohe arutamisele wõtta.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud seda seadust kohe arutusele wõtta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletata-

takse.) Wastu on wähemus. Sellega on otsustatud selle seaduse arutamisele asuda.

J. Wanja (kom.): Meil on see tagasilükkamata tõsiasi, et meie alamrahwas suure maksukoorma all ägab, sellepärast, et alamal rahwal, iseäranis töölistel sissetulekud mitte kokkukõlas ei ole nende peale pandud maksudega. Tööraha olukorra parandamiseks ei ole aga mitte midagi ära tehtud. Seda on näidanud kõik Riigikogu koosolekutel arutadaolewad asjaolud, mis meie poolt on ette toodud tööliste olukorra parandamiseks. On alati üteldud, et neid demonstratsiooniks esitatakse ja nende arutamiseks ei ole mingisugust otstarbet. Demonstratsiooniks wõidakse ka seda eelnõu nimetada, millega tahetakse neid põhiseaduse paragrahwe muuta. Demonstratsiooniks, wõidakse ju kõike nimetada, kuid need, keda need parandused huwitawad, räägiwad hoopis teist keelt. Meie tahame selle eelnõuga seda kätte saada, et rahwas ise ütelda wõib, kas tema sellega päri on, et talle niipalju maksusid peale pannakse, wõi mitte. Nii-sama ka tahame seda kätte saada, et rahwas ise ütelda wõiks, kas nad tahawad mõisnikule, niisamuti ka riigile inventaari eest midagi maksta wõi mitte. Siis on weel parandus, mis puudutab pal-

kade alammäärasid. Kas peab siis tõesti tööline selle palgaga leppima, mida tööandja ise temale heaks arwab määrata, kuna tööandjad ise nii lõbusalt elada ja priisata wõiwad. Niisamuti on lugu ka sõjaseadusega. Siseminister ütleb, et sõjaseadus peab olema. Meie aga ütleme, et seda ei ole tarwis. Loomulikult ei saa seda asja muidu lahendada, kui rahwahääletamise teel. Meie ei tahagi sõjaseaduse wäljakuulutamist rahwahääletamisele panna, waid ainult tema lõpetamise. Teie wõite ju ütelda, et neid parandusi sugugi tarwis ei ole, sest meie neid ikkagi ei pea, waid teeme nii, kuidas meie tahame. Peab ütlima, et rahwal on ka täitsa põhjust kahelda põhiseaduse nende punktide täitmise juures, mis lihtrahwale parandust toowad, sest sennine teguwiis on näidanud, kuipalju teie neid peate. Teie wõite tagasi lükata ja wõimatuks teha selle rahwahääletamisele panemise eelnõu, kuid kindel on see, et kui teie ta uksest wälja wiskate, siis tuleb ta ikkagi 25 tuhande allkirjaga akna kaudu tagasi. Ma panen ette seda seaduseelnõu luge-misel wastu wõtta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletataakse.) Enamus on wastu. Sellega on Riigikogu otsustanud seda eelnõu tagasi lükata.

13. Teadaandmine järgmise koosoleku kohta.

Sellega on tänane päewakord läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku kohta? (Hüüded: Juhatuses hooliks!) Pean teatama, et wanematekogu poolt on otsustatud järgmist koosolekut ära pidada reedel enne lõunat, s. o. arupärimise koosolek ja harilik koosolek reedel peale lõunat. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 6.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem.**

Abiesimees **K. Wirma.**

Sekretäär **A. Tupits.**